

Sekülerleşen Kadın Bedeni ve Feminist Söylem

Secularized Female Body and Feminist Discourse

Fatma Ekinci ¹

Emanetten Mülke-Kadın-Beden-Siyaset,
Nazife Şişman,
 4. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul-2016.

Geleneksel toplumdan modern topluma geçişte sancılı bir süreç yaşanmış, A. Giddens'in, XVII. yüzyılda Avrupada başlayan ve bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimleri olarak tanımladığı modernlik, kadın-erkek ilişkileri konusunda da köklü dönüşümlere yol açmış; "kadın" konusu, sosyal bilimlerin, özellikle sosyolojinin vazgeçilmez temalarından biri haline gelmiştir. Nazife Şişman, yıllardır bu konularda yazan, eleştirileri, değerlendirmeleri ve derinlikli analizleriyle ezber bozan bir isimdir. Kadın konusunda bilimsel, sağ duyulu, objektif ve tarihsel perspektifi göz ardı etmeden bu alandaki değerlendirmelerin önemli örneklerini vermektedir.

Toplumsal bir kategori olarak "kadın"ın bir "sorun" olmaya başlamasını modernite ile ilişkilendiren Nazife Şişman, *Emanetten Mülke-Kadın-Beden-Siyaset* adlı eserinde kadın ve cinsiyet etrafındaki konjonktürel söylem ve dönüşümleri, Avrupa'nın modernleşme tecrübesi ve modern paradigma çerçevesinde ele alıyor. Eser, Rönesans'la birlikte sekülerleşen kadın bedeninin zamanla benlik ve kimlik inşasında merkezi bir rol kazanma serüvenini ve günümüzde uluslararası beden politikalarının malzemesine dönüşümünü akademik bir perspektifle anlatan, atıf yaptığı isimler ve kaynakların zenginliği ile ciddi bir birikimi ihtiva eden değerli bir çalışma.

Her biri müstakil birer deneme olarak okunabilecek nitelikteki yazıların toplamından oluşan eserin ilk baskısının önsözü, kadın-erkek ilişkilerinin ahlâkî bir çerçevede ele alınması ve varlık hiyerarşisinde "halife" rolü üstlenen insanın yaratılmışlar üzerinde tahakküm değil emanet bilinciyle hareket etmesi gerektiğine ilişkin vurgu ile başlıyor. Bu çerçevede insan bedeni de bir emanettir ve bunun dışına çıkılması haddi aşmak (tuğyan), kadın fitratına müdahale ise emanete ihanettir.

Ancak semavî dinlerdeki bu tasavvur, sanayi toplumunun ortaya çıkması ile tamamen değişmiş, tabiat üzerine tahakküm anlayışını esas alan paradigma, kadın-erkek ilişkilerine dair anlayışı da temelden değiştirmiştir. İkinci baskının önsözünde, bu değişim sürecini anlatmak üzere, esere adını veren "emanet" ve "mülk" kavramlarını tercih etme nedenini daha detaylı bir şekilde izah eden Şişman'a göre, İslâm dünya tasavvu-

¹ Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi, Doktora Öğrencisi

runun oluşmasında dil ve kavramlar büyük önem taşır. Tevhit, ahiret, kıyamet, ihlâs, adalet gibi “emanet” de, insanın varoluşsal sorularına cevap veren bir kavramdır. Nazife Şişman, İbrâhimî dinlerde ortak bir yaklaşımı ifade eden bu Kur’ânî kavramı, Batı modernitesinin yol ağtığı tasavvur değişikliğini vurgulamak için kullanmakta bir beis görmediğini ve Aydınlanma düşüncesi ile uhrevî olanla bağı kopan ve kendi bedeni dahil doğayı istediği gibi kullanabileceği iddiasında olan insan anlayışına gönderme yapmak üzere “mülk” kavramını kullandığını belirtiyor. İnsan bedeninin mülk haline gelmesini modern paradigmanın yol ağtığı sekülerleşme süreci ile irtibatlandıran Şişman, kadın ve cinsiyet meselesini toplumsal bir meseleye indirgeyen ve kadın hakları hareketinin felsefi arka planını oluşturan feminist ideolojiyi, bu perspektifle sorguluyor.

Modern zihniyetin anlaşılabilmesi için modern kimlik telakkisini anlamak gerektiği düşüncesinden hareket eden Şişman, “Seküler Benlik Algısı: Bir Metafor Olarak Beden” başlıklı ilk bölümde modernite ile birlikte beden algısında yaşanan dönüşümün tarihî seyrini ele alıyor. Bireyin beden algısının tarihsel süreç içerisinde nasıl bir dönüşüme maruz kaldığının bilinmesi, benlik ve kimlik inşasındaki değişimi de anlamaya imkân vermesi açısından oldukça önemli. Bu bölüm okura modern öncesi dönemdeki hiyerarşik düzenin “tahakküm”ünden modernite ile birlikte kurtulan bireyin, post modern dönemde “toplumsal olarak inşa edilebilir” ve “düşünümsel” bireysel kimliğe doğru yol alışını, Yunan felsefesinden Ortaçağ hristiyan düşüncesine, Aydınlanmadan postmodern döneme kadar “beden” algısının değişim serüvenini ve kadın meselesinin beden siyasetine nasıl dönüştüğünü panoromik olarak görme imkânı sağlıyor.

Bilim, teknoloji, felsefe, ekonomi, siyaset ve kültür, yani hayatın tüm yönlerinin modernite ile birlikte ortaya çıkan yeni tasavvurdan nasıl etkilendiğini, bütün varlıkların ve insanın insana emanet edildiği Tanrı merkezli kozmolojinin nasıl alt üst olduğunu izlemek, kadın hakları meselesinin bugün geldiği noktayı anlamak açısından da önemlidir. Çünkü Şişman’a göre söz konusu bu paradigma değişimi, geleneksel rol kalıplarını ortadan kaldırarak hem kadın hem erkek telakkisinin değişimine yol ağmıştır. Kadınlığı ve erkeklığı artık din değil toplum tanımlamaktadır.

Şişman’a göre, kadın sorunu, modern bir projedir ve Batı medeniyetinin Aydınlanma tecrübesinden ayrı düşünülemez. Aydınlanmadan sonra kadınların, toplumsal, siyasal, sosyal, hukukî, idarî vb. pek çok alanda mevcut eşsizlik ve toplumsal rollerine karşı giriştiği mücadele, yani kadın hakları hareketi, Rönesans sonrası yaşanan genel siyasal hak hareketlerinin bir uzantısı niteliğindedir.

Kadın hakları ve eşitlik mücadelesi olarak başlayan feminizm ise, zaman içinde daha ileri talep ve beklentileri içeren anlayışları doğurmuştur. XX. yüzyıla gelindiğinde, kadın biyolojisi üzerinde hâkimiyet kurma şeklinde kendini ifade etmeye, biyogenetikteki teknolojik gelişmelerin desteğiyle de insan fitratı üzerinde sınırsız bir tahakküm talebine dönüşmüştür. Nitekim 1970’lerden sonra cinsiyet (sex)/toplumsal cinsiyet

(gender) farklılığı temel tartışma konusu olmaya başlamıştır. Modern öncesi dönemde verili kabul edilen cinsiyetin modernlikle beraber toplumsal olarak inşa edilebilir bir nitelik kazanması, cinsiyetin bir “tercih” olduğu iddiasını da beraberinde getirmiştir. Yakın zamana kadar ne Batı dillerinde ne de Türkçede biyolojik cinsiyetle toplumsal cinsiyeti ayıran kavramların bulunmadığını, bedenün kültürel bir kimlik olarak kabul edilmesiyle cinsiyetin doğal oluşunun tartışılmaya başlandığını belirten Şişman, “cinsellik (sexuality)” kelimesinin ilk kez XIX. yüzyılda kullanıldığını söylüyor. Ona göre “bu gelişmenin önemi, cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) terimlerinin tamamen doğal ve ilâhî çerçeveden uzak bir şekilde tanımlanması ve cinsler arasında, geleneksel toplumlara özgü tamamlayıcılık özelliği yerine, çatışma ya da kutuplaşma özelliğinin ön plana çıkmasıdır.”

Böylece sadece kadınlık ve erkeklik rolleri değil, artık cinselliğın kendisi de tanıma ve tartışmaya açık bir kavram haline gelmiştir. Feministlerin cinsel özgürlük talepleri, kadın-erkek eşitliğini aşan, hatta cinsiyetsiz bir toplum talebine dönüşecektir. Bu değişim, ailenin tanımını dahi değiştirmeye yönelik daha ileri boyutlara taşınmış durumda bugün. Dikkati çeken bir diğer husus da, plastik cerrahinin gelişmesi ile verili olmaktan çıkan bedenün istek ve arzuya göre şekillendirilebilen bir özellik kazanması, organ nakli ve protez uygulamaları ile komünal bir hale geliş; biyoteknoloji ve gen mühendisliğindeki gelişmelerin makine-insan arasındaki sınırı belirsiz hale getirmesi ile meselenin etik boyutunun tartışmaya açılmış olmasıdır.

Esasen bugün için yekpare bir feminizmden söz etmek mümkün değildir. Yaşanan toplumsal ve siyasal değişimlerden etkilenen feminizm, kendi içinde söylem, eylem ve kuram düzeyinde önemli bir değişim ve dönüşüme maruz kalmıştır. Tarihsel süreç içinde farklı tezahürlerle karşımıza çıkan feminist düşünce dönemselsel olarak üç evrede (dalga) ele alınır. Her bir dalgada hareketin temsilcileri olan kadınların farklı anlayış, kuram ve ideolojilerden etkilendiğine ilişkin değerlendirmeler mevcuttur. Nitekim Nazife Şişman da başlangıçta kadın hakları teorisi olarak ortaya çıkan feminizmin yavaş yavaş bir politik felsefeye doğru evrildiğini, ancak bu felsefenin açık ve iyi tanımlanmış bir felsefe olmadığını, bünyesinde birçok felsefeyi barındırdığını ve farklı düşünce ekollerinin etkilerini taşıdığını belirtiyor.

Şişman’a göre, 1960’larda örgütlü ve siyasal bir güç haline gelme çabası içine giren kadın hareketi, 70’lerden itibaren sivil bir harekete dönüşmeyi başarmış, tüm kadınları içine alacak şekilde “biz” söylemi üzerinden uluslararası bir meşruiyet arayışı içinde, saf bir teori olarak önemini yitirmesine rağmen, söylem olarak kitleselleşmiştir. Kadın meselesinin globalleşmesinde ve kadın hareketinin kavramlarının evrenselleşmesinde, Birleşmiş Milletler Kadın Konferanslarının oldukça etkin bir rol oynadığını belirten Şişman, “Kadının toplumsal değişim için bir ajan olduğu ön kabulü”nden hareket eden Birleşmiş Milletler’in hedeflediği global değişimi gerçekleştirmek için kadın meselesine önem verdiğini, uyguladığı bilinç yükseltme politikası ile nüfus kontrolü ve nüfus politikalarını yaygınlaştırmaya çalıştığını ifade ediyor.

Batı'da tüm bu gelişmeler yaşanırken Türkiye'de ve İslâm dünyasında tablo nasıldı sorusunun cevabını, kitabın ilerleyen bölümlerinde buluyoruz. Batı'dakine benzer cinsel devrimin, bizde 80'lerden sonra sol-entelektüel camiada ortaya çıktığını söyleyen Şişman, 90'lardan itibaren tüketim özgürlüğünün merkezde yer aldığı özgürlük vurgusunun, sadece siyasal mânada bir özgürlük değil, toplumsal, geleneksel tüm değerlerden ve bağlardan kurtulma mânasında bir özgürlük talebi olarak gündeme geldiğini belirtiyor.

Feminizmin Ortadoğu'daki söylemine gelince, Şişman'a göre bu söylem oryantalizmin de etkisiyle sömürge zihniyetinin taşıyıcısı gibidir âdeta. "Kolonyal" feminizm kavramı üzerinden konuyu ele alan Şişman, Avrupa'dan ödünç alınan kavramlarla düşünen ilerlemeci yerli elitin, peçe, çok eşlilik, cariyelik, haremlik/selamlık gibi uygulamaları kadınların ezilmişliği ve İslam'ın geriliğinin sembolü olarak gördüğünü söylüyor. Batılı kriterler dışında herhangi bir ölçütleri olmayan bu reformist aydınlar göre hem kadının özgürleştirilmesi hem de toplumun Batı medeniyetine dahil olmasını sağlayacak dönüşüm, ancak kadının örtüden kurtarılmasıyla mümkündür. Pek de yabancı olmadığı bu tartışma, benzer şekilde Türkiye'de de uzun yıllar tesettür üzerinden yürümüştür.

Kadın meselesinin hem kültürel hem ahlâkî ve dinî boyutları olması nedeniyle taraf-sız ele alınamayacağını ve ortak bir tasavvur olmadıkça ortak bir dil kullanımının söz konusu olamayacağını belirten Nazife Şişman, İslâm'da kadın hakları konusundaki yaklaşımların, kullandıkları söylemi ve arka planını sorgulamak gerektiğine dikkat çekiyor. Aynı şekilde başörtüsü meselesinin kadın hakları bağlamında ele alınmasını ve kullanılan söylemi de sorunlu buluyor. Başörtüsü yasaklarının kamusal alanın dışına ittiği Müslüman kadınların, kendilerine yönelik eleştiri ve oluşturulan yanlış imajlardan etkilendiklerini; ya ötekinin bakışını içselleştirme, ya da kamusal alanda yer alma ve görünür olmanın aşırı yüceltilmesi şeklindeki iki uç yaklaşımdan birine itibar ettiklerini belirtiyor. Değerler sistemindeki alt-üst oluşun habercisi olarak nitelendirdiği bu anlayışların ve tanınma talebinin başörtülü kadınları kültürel bir kimliğe hapsedme riski taşıdığına altını çiziyor.

Nazife Şişman kitabın son bölümünde çeşitli örneklerden hareketle Türkiye'de "çağdaş" kadınların "İslamcı kadın" algısının, oryantalizme benzer bir ötekileştirme anlayışı ve kamusal alanın hegemonik yapısı içinde nasıl şekillendiğini, tarihsel, toplumsal ve siyasal süreci dikkate alarak tartışıyor.

Kitabın ilk baskıdan sonraki baskılara Nazife Şişman'la farklı tarihlerde yapılmış olan üç röportaj eklenmiş. Kadın-erkek ilişkileri, feminizmin kadın bedeni üzerindeki hâkimiyeti, Müslüman erkeklerin konuya yaklaşım biçimleri, başörtüsü ve türban tartışmaları ve bunun başörtülü kadınların dünyasına yansımaları konularında Şişman'ın yaptığı sosyolojik analiz ve değerlendirmeler, kitaptaki yaklaşımına paralel bir derinlik ve zenginlik içeriyor.

Emanetten Mülke adlı eser, kadın konusundaki tartışmaların bir tarihçesini anlatmıyor bize; kadın hakları hareketi olarak başlayan feminizmin bugün geldiği noktada politik bir ideolojiye dönüşümünün felsefi arka planını, yaslandığı dünya görüşünü ve ürettiği kavramsal çerçeve ile ilişkili olduğu zihniyet tasavvurunu anlatıyor. Daha üst bir perspektiften sorgulama, meselenin arka planını anlamaya ve mahiyete yönelik bir değerlendirmeye kapı açıyor.

Modernleşme, kentleşme veya küreselleşme... Sebebi ne olursa olsun geleneksel rol kalıplarının ortadan kalktığı, kadın-erkek telakkilerinin değiştiği bir dünyada yaşıyoruz. Dünyaya bakışımız, hayat tasavvurumuz bizden önceki kuşaklardan çok farklı. Ancak bu değişim ve dönüşümün tek müsebbibi Nazife Şişman'ın da belirttiği gibi kadınlar değil. Kadın ve erkeği kutuplaştıran, birbirinin "öteki"si haline getiren modern anlayış karşısında sorunu inkar ederek veya görmezden gelerek çözüm üretmeyiz. Meseleyi sağlıklı bir zeminde ele alabilmenin yolu, Şişman'a göre, "kendi modernleşme tecrübemizi ve modernlik nosyonlarının nasıl ve hangi şartlarda üretildiğini bilmek zorunda" olduğumuzun bilincinde olmaktır.

Toplumsal Dinamikler İçinde Kadının Yeri

Status of Women in Social Dynamics

Güllü Sonakalan ¹

Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: KİMLİKLER VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMLER,
Deniz Kandiyoti,

Çev. Aksu Bora, Feyziye Sayılan, Şirin Tekeli,
Hüseyin Tapınç, Ferhunde Özbay, Metis Yayıncılık, Eylül 2015

Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar KİMLİKLER VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMLER, 1975 ile 1995 tarihleri arasında yazılmış denemelerden oluşan bir derlemedir. Eser, kadın araştırmalarının toplumbilim çalışmalarına getirebileceği eleştirel ve feminist bakış açısıyla yazılmıştır. Çalışmada kırsal/kentsel dönüşümün cinsiyet rollerine etkisi; kemalist feminizmin anlamı; cinsiyet rollerinin milliyetçilik, devlet ve İslâm bağlamında sorgulanması; erkek kimliklerinin toplumda iktidar ve egemenliğin kurumsallaşmasıyla bağlantısı; “kadın” terimi yerine önerilen “toplumsal cinsiyet” kavramının olanakları; bu kavramın “modernlik” anlayışları çerçevesinde irdelenmesi gibi pek çok konu tartışmaya açılıyor. Kitap, iki makaleden oluşan “Toplumsal Değişim: Kırsal/Kentsel” başlıklı birinci bölüm, beş makaleden oluşan “Ataerkilliğin İdeolojik ve Kurumsal Bağlantıları: Milliyetçilik, Devlet ve İslâm” başlıklı ikinci bölüm ve üç makaleden oluşan “Modernlik ve Kadın/Erkek Kimlikleri” başlıklı üçüncü bölümden oluşmaktadır.

“Toplumsal Değişim: Kırsal/Kentsel” başlıklı ilk bölümde iki makale bulunmaktadır. “Cinsiyet Roller ve Toplumsal Değişim: Türkiyeli Kadınlara İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme” başlıklı ilk makalede kadının konumunu belirleyen etkenlerin çok boyutluluğunu gösterilmeye çalışılmıştır. Cinsiyet rollerinin değişik bileşenlerini kavramsallaştırmak ve farklı toplumsal yapılarda (göçebe aşirette, geleneksel köyde, değişmekte olan kırsal çevrede, kasabada ve büyük kent merkezinde) nasıl ortaya çıktıklarını çözümlenmek amacıyla karşılaştırmalı bir perspektif benimsenmiştir.

Kandiyoti, cinsiyet rollerinin değişik bileşenlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmenin ortaya çıkan çeşitli örüntüler konusunda daha açık bir fikir vereceğini ve bunun toplumsal değişimin kadın üzerindeki “iyileştirici” veya “kötüleştirici” etkileri konusunda bizi basmakalıp yorumlardan koruyacağını ileri sürmektedir. Bu iddia çerçevesinde çevresel ve kültürel faktörlere bağlı olarak kadın rollerinin farklı bile-

1 Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Ortadoğu Coğrafyası ve Jeopolitiği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, sonakalangullu@gmail.com

şimler neticesinde şekillendiği belirtilirken Türkiye geneline ait alan değerlendirmelerine başvurulmuştur. Bu değerlendirmelere göre göçebe ve aşiret olarak örgütlenen toplumlarda kadınların üretime katkısı yüksek iken geleneksel köy toplumlarda ataerkil bir yapı hakimdir ve kadının üretime katılımı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bununla birlikte kadınların konumunu belirleyen öğelerin toplumlarda hemen hemen aynı olduğunu belirtmektedir: ocuk doğurma ve yaşlanma gibi. Yerleşik köy toplumlarında kadınların üretime katkı biçimleri yerine göre değişebilmekle birlikte konumlarını belirleyen temel etmenler yaşları, doğurganlıkları ve ailedeki yerleri (taze gelin, kıdemli gelin, kaynana olmak gibi) olmaya devam etmektedir.

Yazarın buradan çıkardığı sonuç, akrabalık ve aile ilişkilerinin kendine ait bir i mantığı olduğu ve tek başlarına belirleyici etkilerinin olabileceğidir. Ancak bu hiçbir şekilde bu ilişkilerin ekonomiden bağımsız, değişmez ve tarih dışı olarak ele alınması anlamına gelmez. Yazar, tarihte kapitalistleşmenin hane yapıları üzerinde tartışılmaz etkileri sebebiyle baba otoritesine dayalı  kuşaklı geniş ailenin giderek aşındığını ifade etmekte ve bu değişmenin boşlukta değil, kendine ait gleri olan birtakım yerel yapılarla etkileşim halinde gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Kandiyoti'ye göre, Türkiye'de kırsal dönüşüm ve pazarla bütünleşme hem ailede ataerkilliği sarsarak gec kuşağa daha fazla özgürlük tanıdı hem de evde üretilen mal ve hizmetlerin dışarıdan satın alınmasına olanak vererek kadınların çok ağır olan iş yükünü hafifletti. Aynı zamanda, bu değişimin erkek otorite ilişkilerinin yeniden tanımlanmasına yol açtığını ve kadınları eskisinden daha gec yaşta çekirdek ailenin başına geçirerek onları dolaylı olarak etkilediğini ifade etmektedir. Kandiyoti, kasaba gibi daha karmaşık ve tabakalaşmış yerleşim birimlerinde ise, üretim dışındalıklarına karşın kadınların toplum hayatı üzerinde, birtakım sosyal etkinlikler aracılığıyla, önemli etkileri olduğunu belirtmektedir. Büyük kentlerde ücretli işlerde çalışan kadınların ise sınıf konumlarına göre değişen bir dizi yeni sorunla karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir.

“Kadınlar ve Hane İçi retim: Türkiye'de Kırsal Dönüşümün Etkileri” başlıklı ikinci makalede, kırsalın modern anlamda dönüşümü sürecinde erkek egemenliğinin kendini ne şekilde devam ettirdiği daha somut bir şekilde ele alınmıştır. Kandiyoti, tarımda kapitalistleşme sürecinin kırsal hanelerde kadın ve çocukların ücretsiz emeğinden yararlanma imknını gizlediğini ifade etmektedir. Kadınların ikincil konumunun hane içi iş bölümüne yansdığını ve onların daha çok çalışıp daha az tkettmelerine yol açtığını belirtmektedir.

Eserin “Ataerkilliğin İdeolojik ve Kurumsal Bağlantıları: Milliyetçilik, Devlet ve İslâm” başlıklı ikinci bölümü ise beş makaleden oluşmaktadır. “Kurtuluş ama özgürleşmiş mi: Türkiye rneği zerine Bazı Düşünceler” başlıklı ilk makalede yazar, İslâmiyet'in ideolojik bir sistem olarak kadınların denetlenme biçimlerini etkileyen bazı kavramlar içerdiğini ileri sürmektedir. Bu kavramların kadın cinselliğinin denetimini sağlayan kültürel kalıplardan sorumlu olduğu kadar kadınların benliklerine dair

özalgarlarını da etkilediğini ifade ederken farklı milli tarih ve sosyal politikalara sahip İslâm ülkelerinde yaşayan kadınların deneyimlerinde pek çok farklılık ve özgünlüğün de var olduğunu belirtmektedir.

Kandiyoti, söz konusu eserinde feminist bir bakışı açısıyla kadın hareketlerinin kadın hakları üzerindeki etkisini araştırırken Tekeli'nin “kadınların örtünme, eve kapatılma ve çok karıllık yoluyla İslâm tarafından en göze görünür biçimde ezilen grup olarak öne çıktığını ve bu bağlamda Atatürk'ün teolojik devlete karşı açtığı ve 1924'te Hilafeti kaldırmasıyla sonuçlanan savaşta kadınların merkezi önem taşıdığı” savunusunu referans göstermiştir.

Çalışmanın “Kadın, İslâm ve Devlet: Karşılaştırmalı Bir Perspektif” başlıklı ikinci ve “İslâm ve Ataerkillik: Karşılaştırmalı Bir Perspektif” adlı üçüncü makalelerinde de benzer konular ele alınmıştır. Yazar, İslâm toplumlarındaki kadınlar üzerine yapılan çözümlerinin en zayıf noktasını İslâm'ın gerek ideoloji gerekse uygulama bakımından ataerkillikle birleştirilerek düşünülmesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. 20. yüzyılın başında liberaller ve reformcuların, İslâm'ın “modernist” yorumu aracılığıyla meşrulaştırdıkları kadın özgürlüğünü savunduklarını, muhafazakârların ise bu tür reformları İslâmî devletin bütünlüğüne karşı bir saldırı ve Batı kültür emperyalizmine teslimiyet olarak algıladıklarını ifade etmektedir. Yazar, reformcu hükümetlerin bir yandan kadınlara yeni haklar tanıırken diğer yandan var olan bağımsızlık örgütlerini tasfiye ettiklerini ve yerine genellikle devlet-partisi olan iktidardaki partinin uysal yan örgütü niteliğindeki, devlet destekli kadın örgütleri kurduklarını belirtir. Bu durumun, gerek Irak Kadın Federasyonu ve Baas Partisi'yle olan ilişki, gerekse Kurtuluş Cephesi tarafından kurulan Yemen Kadınlar Birliği için geçerli olduğunu ifade ederek, aynı durumun tek parti döneminde Türkiye'de, Rıza Şah döneminde İran'da ve Nasır Mısır'ında da söz konusu olduğunu belirtmektedir.

Kandiyoti, toplumsal cinsiyet ilişkileri konusunda en tartışmalı ve inatçı konulardan birisinin, İslâm'a atfedilen rol olduğunu ve bu rolün, araştırmacının kuramsal yönelişine göre az ya da çok merkezî bir yer tutmakta olduğunu belirtmektedir. Ancak İslâm'a yapılan göndermelerin İslâm'ın ideoloji ya da uygulama olarak kadınların hayatını etkileyen farklı toplumsal gerçeklik düzeyleri birbirine karıştırıldığı için, çözümleneci nitelikten yoksun olduğunu ileri sürmektedir.

Kandiyoti, bir yandan Ortadoğu ve Güney Asya'daki devlet kuruluş süreçlerinin, diğer yandan Afrika ve Asya toplumlarındaki akrabalık sistemlerinin incelendiğinde bunların müslüman toplumlarda kadın hakları alanında büyük farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olduğunu belirtir. Bunun yanı sıra, Ortadoğu müslüman toplumlarında görülen akrabalık sistemlerinin ve kadınları denetlenme biçimlerinin hiç de İslâm'a özgü olmadığı, benzer özelliklerin Hindu, Budist veya Konfüçyüsçü toplumlarda da bulunduğunu, buna karşılık Sahra-altı Afrikası'ndaki müslüman toplumların daha farklı olduğunu ifade etmektedir.

Kandiyoti, eserinin “Cariyeler, Fattan Kadınlar ve Yoldaşlar: Türk Romanında Kadın İmgeleri” başlıklı üçüncü bölümünde ise, Tanzimat dönemiyle Cumhuriyet’in ilk yılları arasında yazılmış romanlar aracılığıyla kadınlı ilgili söylemlerin geçirdiği dönüşümleri ele almıştır. Yazar, Halide Edip’in romanlarındaki milliyetçi kadın kahraman tipi ile kadın cinselliğinin artık kapatılma yoluyla olmasa bile bastırılma yoluyla denetim altında tutulduğunu ve kadının kamu alanında ancak cinsiyetsiz bir yoldaş olarak kabul edildiğini ileri sürmektedir. Milliyetçi söylemin kadının davranışlarıyla toplumun şerefi arasındaki denklem aısından İslâmî söylemden çok fazla ayrılmadığını belirtmektedir. Öte yandan, erken dönem reformcunun/romancının, kadınların aile ve toplumdaki olumsuz konuları bağlamında, insanlık dışı ve geri olarak gördükleri âdetleri eleştirmeyi esas alırken, yoz değerleri ve Batıcılığın cemaat karşıtlığı niteliğini tasvir etmek için de erkek karakterleri kullanmayı tercih ettiğini ifade etmektedir. Fransız Devrimi’nden sonra bütün Avrupa’da yankılanan eşitlik ve özgürlük ideallerinin etkisini inkâr etmeden, reformcuların toplumlarının boğucu yönleriyle ilgili kendi rahatsızlıklarını dillendirmek için uygun bir araç olarak kadınları seçtiklerini öne sürmektedir.

Yazar, Batı’nın Osmanlı hayatına daha derinden sızmasına ve özellikle de kent hayatında zevkler, moda, mimari, tüketim ve boş zaman kalıpları üzerinde görünür etkisine koşut olarak, Batılılaşmış kadın imgesinin sahneye çıktığını belirtmektedir. Tanzimat’ın budala genç adamı, bencilliği ve israf alışkanlığı yüzünden toplum için bir sorun olurken, Batılılaşmış kadın en değerli varlığını, iffetini kaybetmiştir. Kent –yani İstanbul ve Batılılaşmış metropoller- gerçek yozlaşmanın ve zamanla ihanetin zemini olarak sunulmuştur. O dönemin edebiyatında bu sınıftan kadınların âdetleri ve davranışları hem onların yabancılığını hem de yozlaşmalarının örnekleri olarak sunulmuştur. Bu makalede yazar, “cinsel”in tehlike ve kargaşanın yansıtıldığı önemli bir simgesel savaş alanı olarak kullanıldığını öne sürmektedir. Cinselin bu sorunlu konumu, milliyetçi romanın yabancı etkilerden arınmış ve artık bir vatansever olan, yalnızca iffetli değil, açıkça cinsiyetsiz olarak tarif edilen kadın kahramanınca yeterince onaylandığını ifade etmektedir. Bu tepkisel tavrın, kadınların özgürleşmesini ve peçeden çıkmalarını gerçeğeştiren Kemalist reformların, bunu telafi edecek yeni bir simgesel peçeyi-cinselliği bastırma peçesi- gerektirmesinden kaynaklandığını öne sürmektedir.

Yazar, “Kimlik Kavramı ve Yetersizlikleri: Kadınlar ve Ulus” başlıklı dördüncü bölümde, toplumsal cinsiyet düzenlemesinin kültürel kimlik ve farkın ifadesinde merkezi önem taşıdığını ileri sürmektedir. Kadınların ait oldukları topluluklarda “ötekiler” ile aralarındaki sınırın “kültüre uygun” davranışlar aracılığıyla çizilmesinin bir anlamda onları tutsak aldığı fikri üzerinde durmuştur. Aynı zamanda kadınların modern yurttaşlık haklarını geçersiz kıldığı fikrini aıp ve özellikle milliyetçi devlet politikalarında kadınların işgal ettiği konumun belirsizliklerini ve çelişkilerini incelemektedir. Bir yandan milliyetçi projelerin modernleşmeci unsuru olan kadınlar eşit yurttaşlar olarak toplumun kamusal alanında yer almaya devam ederken, diğer yandan bozulmamış bir milli kültürün taşıyıcılığını yapma görevinin kadınlara yüklendiğini

ve “modern” in tehlikelerinin değişen kadın davranışlarında aranabileceğini ifade etmektedir.

Kandiyoti, kadınların ulusal projelere erkeklerden farklı biçimlerde dâhil edildiklerini kabul etmekle birlikte, yaşantılarındaki çeşitliliği kamusal-özel ayrımı ya da ataerkillik tiplerine atıfta bulunarak açıklamaktan yana olmadığını belirtmektedir. Ayrıca devletin cinsiyet ilişkilerine müdahale ettiği ve her devletin tanımlanabilir bir “toplumsal cinsiyet rejimi” oluşturduğu konusunda da Cornnell’la hem fikir olduğunu ifade etmektedir. Ona göre kadınların milliyetçi akımlara dahil edilmeleri sömürgecilik sonrası toplumların çoğunda zengin belirsizlik ve çelişki örnekleriyle doludur; ancak milliyetçi ve antiemperyalist hareketler kadınların ikincil konumlarını meşrulaştıran dinsel öğretilerin sorgulanması için de önemli bir kavramsal alan açmaktadır. Kandiyoti, milliyetçi hareketlerin etkin katılımcıları olan kadınların kendi çıkarlarını kültürel milliyetçilik parametreleri ile ifade etmeye zorlandıklarını, kimi zaman taleplerinin radikal potansiyelini bizzat bastırdıklarını ya da sansür ettiklerini öne sürmektedir. Kadınlık imgelerinin cemaat kimliğinin ifadesiyle doğrudan bağlı olduğunu; bu nedenle Şah Banu davası² ya da 1987’de Deoraladakisati³ (dulların yakılması) olayındaki gibi durumların cemaatçiliği körükleyen fırsatlar olarak ortaya çıktığını öne sürmektedir. Kadınların cemaatlerinin sınır taşları ve toplu kimliklerinin ayrıcalıklı taşıyıcıları olarak nitelendirilmeleri, onların modern ulus devletlerin tam anlamıyla yurttaşları olarak ortaya çıkışlarına olumsuz etkide bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun, en açık biçimde kadınların zorlukla kazandıkları yurttaşlık haklarının, laik projelerin çöküşünün ilk kurbanı haline gelmesinde görüldüğünü öne sürmektedir.

Çalışmada, “Modernlik ve Kadın/Erkek Kimlikleri” başlıklı beşinci bölüm üç makeden oluşmaktadır. “Ataerkil Örüntüler: Türk Toplumunda Erkek Egemenliğinin Çözümlemesine Yönelik Notlar” başlıklı birinci makale, ataerkilliğin çözümlemesinde erkekler arasındaki iktidar ve egemenlik ilişkileri ön plana çıkarılmaktadır. Yazar, kadınların dışlandığı spor kulüplerinin, yatılı okulların ve ordunun, ataerkilliğin yeniden üretilmesindeki kilit kurumlar olarak incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Öte yandan erkek kimliklerinin toplumda iktidar ve egemenliğin kurumsallaşma biçimleriyle yakından ilgili olduğunu ve bunların toplumdaki baskı ve şiddet uygulamalarıyla ilişkisinin ele alınması gerektiğini ifade etmektedir.

“Erkeklik Paradoksları: Ayrımcılığın Yaşandığı Toplumlar Üzerine Bazı Düşünceler” başlıklı makalede, modernist ve reformcu erkeklerin toplumlarının kendilerini baskı altına alan yönlerini kadınların ezilmişliği ve çaresizliğini öne sürerek eleştirdiklerini ancak asıl gündemlerinin kadınların değil kendilerinin özgürleşmesiyle ilgili olduğunu belirtirken bu düşüncenin tüm erkekleri kapsamadığını da ifade etmektedir. Burada yazar, hegemonyacı erkeklik biçiminin verili bir zaman ve yerde ataerkilliğin belirli

2 Bu olayın farklı aşamalarını anlatan değerlendirme için bkz. Zaika Pathak ve Rajeswari S. Rajan, “Shahbano”, Sings 14, 3 (1989): 558-82.

3 Hindu adetlerinde yakılma yöntemiyle defnedilen ölü erkeğin dul karısının da yakılması geleneği vardı. Ancak bu âdet bazı yöre ve kastlarla sınırlı olup, modern çağda yasaklanmış ve ortadan kalkmıştır.

bir biçimde kurumsallaşması ve kadınların denetlenmesi için belirli stratejileri tayin ettiğini de öne sürmektedir.

Çalışmada yer alan “Modernin Cinsiyeti: Türk Modernleşmesi Üzerine Çalışmalarda Gözden Kaçırılan Yerler” başlıklı makalede toplumsal cinselliğin tarihselliği, Türkiye’de gelişen “modern”lik anlayışları çerçevesinde incelenmektedir. Yazar, modernlik söyleminin aileyi, cinselliği ve cinsiyete dayalı kimlikleri hedef aldığını, Türkiye’de yeni kadın ve erkek kimlikleri oluşturduğunu öne sürmektedir. Bunların kişisel kimlik ifadeleri olmakla kalmadığını; toplumdaki statü, prestij ve alt kültür farklılıklarının sergilendiği kültür alanları haline geldiğini ifade etmektedir. Öte yandan, Türkiye’de modernleşme konusundaki araştırmaların, genel olarak “modern”i bir çözümleme kategorisi olarak ele aldığını ve eleştirel bakış açısından yoksun olduğunu belirten yazar, modernliğin yerel özelliklerin yeterince ve açıkça vurgulanmamasından olumsuz yönde etkilendiğini öne sürmektedir. Modern kadının kendini yeni bir konumda, kamusal alanda rahatsız edilmeden ya da zorlanmadan çalışabilmesine izin veren yeni bir işaretler ve kalıplar dizisi kurma durumunda kaldığını ifade eden Kandiyoti, dişiliğin denetim altında tutulması ve cinsel tevazunun, “modern” kadının simgesel zırhının parçası ve bileşeni haline geldiğini öne sürmektedir.

Deniz Kandiyoti’nin kadın araştırmaları alanına katkılarını göz ardı etmek mümkün değildir. Ancak kitap boyunca yazarın İslâm’a dair bazı ön kabulleri nedeniyle okuyucuyu belli sonuçlara yönlendiren ifade ve tespitlerde bulunduğunu belirtmek gerekir. İslâm, kadın ve ataerkillik bağlamında ele alınırken, İslâmiyet’in kadın haklarıyla bağdaşmadığı; aksine kadınları baskı altına aldığı –örtünme, eve kapatılma, çok eşlilik ve erkeklerin kolay boşanabilirliği gibi konular eşliğinde- ifade edilerek İslâm dinine yönelik alışıldık oryantalist söylem tekrarlanmıştır. Ayrıca İslâm’ın toplumların yapısına göre değişiklik gösterdiği ve dolayısıyla İslâm’a yapılan atıfların büyük ölçüde kavramsal açıklıktan yoksun olduğu iddia edilmiştir. Netice itibarıyla yazar İslâm’ın yekpare ve aşikâr bir çözümleme kategorisi olarak kullanımını sorgulamak gerektiğini öne sürmüştür.

Batılı Feminist Geleneğin İçinden Gelen Aykırı Bir Ses: Özne ve Fail Olarak Başörtülü Kadınlar

A Dissenting Voice From within The Western Feminist Tradition: The Veiled Women as Agent and Subject

Zehra Çelik¹

Politics of Piety: The Islamic Revival and The Feminist Subject,
Saba Mahmood,
Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2005, 233 s.

Saba Mahmood, *Dindarlığın Siyaseti: İslami Uyanış ve Feminist Özne* isimli kitabında kadınların İslami bir hareketin parçası olarak özelde feminist teoriye, genelde ise liberal seküler teoriye olan kavramsal meydan okumalarını ele almaktadır. Bunu Mısır'daki İslami Uyanış Hareketinin bir parçası olan kentli kadınların cami hareketinin etnografik hikayesi üzerinden yapmaktadır (s. 2). Mahmood, *Dindarlığın Siyaseti* ile, seküler-liberal ve feminist geleneğin içinden biri olarak, Mısırlı kadınların dahil olduğu cami hareketinin bu geleneğin ataerkil toplumlar ve bu toplumlarda yaşayan kadınların durumu hakkındaki varsayımlarını ve genellemelerini tekrar gözden geçirmek gerektiğini göstermektedir. Mahmood, “bu varsayımların dar kafalılığını göstermenin” kaleme aldığı kitabın amacı olduğunu altını çizmektedir (s. 38).

Mahmood'un eseri Kahire'de 1995-1997 yılları arasında gerçekleştirdiği saha çalışmasına dayalıdır, dolayısıyla, antropoloji literatürü içine dahil olmaktadır. Fakat alışıldık etnografik eserlerin ötesine geçerek nitelikli bir teorik tartışma yürütmektedir. Yazar, diğer etnografilerde olduğu gibi yoğun etnografik tasvirlerle birlikte saha bulgularını açıklamak için teorik bir tartışma yürütmek yerine, derinlikli ve kapsamlı teorik tartışmalar ve bu tartışmaların anlaşılması için saha bulgularından yardım alan etnografik bir çalışmayla karşımıza çıkmaktadır.

Kitap, sonuç bölümü dahil olmak üzere 6 bölümden oluşuyor. Yazar, “Özgürlüğün Öznesi” (s. 1-39) ismini verdiği giriş bölümünde, özgürlük kavramı üzerine bir teorik tartışma yürütmekte, bu tartışmayı post-yapısalcı feminist teorinin faillik kavramına ve temel varsayımlarına itirazlarını da ekleyerek genişletmektedir. Yazar burada kadınların failliğini kendilerine ait olarak değil de içinde buldukları toplumsal yapının bir ürünü olarak gören post-yapısalcı ve feminist yaklaşımlara itirazlarını sıralamaktadır.

¹ İstanbul Şehir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Mahmood, saha çalışması sırasında camilerde kadınlar tarafından verilen dersleri dzenli olarak takip etmiş ve röportajlar yapmıştır. Buradan yola çıkarak “Dindarlık Hareketinin Topoğrafyası” başlıklı ikinci bölümde (s. 40-78), Kahire’de cami hareketine katılan kadınları ve yaptıkları aktiviteleri betimler. Mahmood, cami derslerine devam ederek kadınların Őikayet ettiği “sekülerleşme” olgusuyla neyi kastettiklerini ve bu hareketin bir parçası olarak nasıl bir dindarlık uyandırmaya çalıştıklarını okumaya alışıyor.

“İkna Pedagojileri” başlıklı nc bölümde (s. 79-117), kadın vaizelerin sosyo-ekonomik ve kültürel arka planlarına, inançlarına ve öğretme stillerine odaklanılmıştır. Yazar burada esas olarak dinleyici grup tarafından vaize hanıma yöneltilen soruları ve dinleyici grup ve vaize arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Ayrıca dini bilgi ve dini bilginin ileticileri üzerinden oluşan yeni otorite ve pratikleri sorgulamıştır. Bir başka ifadeyle, çalışmanın bu kısmında cami hareketi ile yani yeni bilgi kaynakları ile oluşan pedagojik alanda nasıl bir otoritenin harekete geçtiği inceleniyor.

“Pozitif Etik ve Ritüel Kaideleri” başlıklı dördüncü bölümde (s. 118-152), dindarlık, namaz ritüeli, ritüelin bir amaç ve araç olarak rolü konularına açıklık getirilmiştir. Mahmood’a greağdaş İslam literatüründe İslami hareketler, kimlik politikaları üzerinden analiz edilir (s. 118); İslamcılık ve milliyetçilik arasında bir bağ olduğu kabul edilir, dolayısıyla, İslami ritüeller bir gelenek ve folklor statüsüne indirgenir. Benzer Şekilde, liberal teoride namaz, oruç, örtünme gibi ritüeller bazı siyasi amaçları ve menfaatleri temsilde kullanılan semboller olarak öne çıkar. Fakat Mahmood, eserinde saha çalışmasındaki bulgulara referans vererek ibadet ve ritüelin sürekli yerine getirilmesinin takvalı bir ben inşasında gerekli bir araç olduğunu savunmuştur. Diğer bir ifadeyle, namaz Müslümanlar için bir sembol olmanın ötesinde, Allah namazı emrettiği için hem kendi başına ulaşılması gereken bir amaç hem de takvaya ulaşmak için gerekli bir aracı ifade eder.

“Faillik, Toplumsal Cinsiyet ve Vücut Bulma” başlıklı beşinci bölümde (s. 153-188), yazar vaizelerin, Mısır’daki İslami uyanış hareketine ve kadınların cami hareketine olan etkisini analiz etmektedir. Bu bölümde, cami hareketine dahil olan kadınların ortodoks İslami geleneğin üstesinden gelebilmek için kullandığı terimler nelerdir ve bu terimler post-yapısalcı feminist geleneğe nasıl karşı koyuyor sorularının cevabı da irdelenmektedir (s. 153). Cami mdavimlerine göre takva sahibi olmak için gerekli bazı erdemler vardır; örneğin, en kadınsı erdemlerden biri olan hay erdemi bunlardan biridir. Bugün liberal-seküler dünya görüşü tarafından değersizleştirilmiş erdemler, cami müdavimleri için benlik inşasının önemli bir parçasıdır. Örneğin, edepli giyinme yani örtünme erdemi, benlik inşası sürecinde takvayı elde etmek için bir araç olmaktadır.

Mahmood, sonuç bölümünde, ilk bölümde sorduğu soruları yineliyor ve şu sonuca varıyor; İslam ve Müslümanlar hakkında çalışan bir akademisyen, her ne kadar Batı’nın geliştirdiği analitik araçları ve terminolojiyi kullanmak zorunda olsa da, İslam

ve kadınlara dair yanlış okumalardan ve varsayımlardan kurtulmalıdır.

Saba Mahmood'un kitabının yayınlandığı 2005 yılı İslamofobinin Amerika'da yayıldığı ve medyanın başörtüsünü sıklıkla Müslüman kadınların ikincil konumunun ve özgürlüklerden yoksun olduğunun başlıca kanıtı olarak sunduğu zamanlara denk gelmiştir. Bu bağlamda, Mahmood saha çalışması için gittiği Kahire'de seküler-liberal ve feminist geleneğin varsayımlarını yani Mısır dindarlık hareketinin, kadınların çıkarlarına zıt olduğu ve özgürlüklerini kısıtlayacağı yönündeki düşünceleri sorgulamıştır. Mahmood, Mısır'daki deneyimleri sonucunda, liberal bakış açısının Müslüman kadınların seçeneklerden ve tercih etme özgürlüğünden yoksun olduğu varsayımının yanlış ve yanıltıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Saba Mahmood, "*Dindarlığın Siyaseti*" ile İslam dünyasında cinsiyet ayrımcılığının ve erkekler tarafından kadınlar üzerinde kurulan hegemonyanın varlığını reddetmiyor. Bunun yerine, Müslüman kadınların pasif mağdurlar olarak resmedilmesine karşı çıkıyor. Mahmood'un bu iddiası Müslüman toplumlarla tanışmamış insanlar için mantık dışı görünebilir fakat onu daha iyi anlayabilmek için şunu görmek gerekir: Batılı feministler, Doğu toplumlarını erkek egemen toplumlar olarak görür ve başörtülü kadınların beyninin yıkandığını veya erkekler tarafından başarıları örtmeye zorlandıklarını düşünürler. Fakat Mahmood, Müslüman kadınların da bir faillik (agency) kapasitesi olduğunu ve başörtme eylemini kendi tercihleri doğrultusunda gerçekleştirdiklerini iddia ediyor. Daha önce bahsedildiği gibi, Mahmood'a göre, müslüman kadınlar, örtünmeyi takvaya ulaşmak için bir araç olarak görüyor ve yerine getiriyorlar. Diğer bir ifadeyle, örtünen kadınlar bunu dini vecibelerini yerine getirmek için tercih ediyorlar. Bu sebeple, Mahmood, bu toplumlarda yalnızca başörtüsüne karşı direniş gösteren kadınlara odaklanarak başörtülü kadınların tahakküm altında olduğu kanısına varmanın yanlış olacağını ve böyle yanıltıcı bir bakış açısıyla, örtünen kadınların fikirlerinin dışlandığını, onların öznelliği ve failliğinin inkar edildiğini dile getiriyor.

Bu ince ayrıntıyı göremeyen Batılı feminist düşünürler, Müslüman kadınların kendi inançlarına göre yaşamak istediklerini gözden kaçırmışlar ve kadın özgürlüğünün ve tercihlerinin sınırlandırıldığına inanırlar. Mahmood'a göre, Batılı feministler Müslüman kadınları anlamaktan çok uzakta bir yerde, müslüman kadınlara ne istemeleri gerektiği hususunda kendi kültürel bakış açılarını ve dünya görüşlerini empoze etmektedirler. Bütün bu açılardan, Saba Mahmood'un argümanı İslam antropolojisi, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve feminist kuram üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Yazarlara Notlar

KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi'nde değerlendirme süreçlerine alınacak çalışmalarda temel bazı kriterler aranmaktadır.

Dergiye gönderilecek çalışmaların;

- Kadın çalışmalarıyla ilgili nicel, nitel, tekdenekli veya karma araştırma deseni kullanılarak hazırlanmış olmasına,
- Kadın alışmaları konusunda son dönem alanyazını kapsamlı biçimde değerlendiren literatür analizi, metaanaliz veya metasentez çalışması olmasına,
- Kadın alışmaları konusunda pratik olarak uygulanabilecek model nerileri sunmasına dikkat edilir veya benzeri zgn nitelikte yazılar olması talep edilir.
- Kadın alışmaları konusunda bilimsel yazı ve makalelerin yanı sıra, kitap değerlendirme yazıları, mahkeme kararı ve mevzuat incelemeleri ile güncel olaylara ilişkin analizlere yer verilebilir. Bu tür yazılar, yayın kurulu tarafından kabul edilir veya geri çevrilir.

Bu erevede KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, ileri araştırma/istatistik yöntemlerini ve teknikleri kullanılan güncel çalışmalara yer verilecektir. Çalışmaların yöntembilim açısından yetkinlikleri kadar alana orijinal ve yeni katkı sunmaları da temel yayımlanma kriteridir.

Yayımlanmak üzere gönderilen çalışmalar öncelikle Dergi Yöneticisi ve Baş Editör tarafından amaç, konu, içerik, sunuş tarzı ve yazım kurallarına uygunluk yönlerinden incelenmektedir. Editöryal n değerlendirmedeki genel eğilimler şu şekildedir:

Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerine Dayalı alışmalar

- Yüksek lisans ve doktora tezlerine dayalı çalışmalarda tezin bütününün, tezde kullanılan bütün verilerin raporlanması, tezlerden dilimlenme yapılmaması beklenmektedir.
- Bütün araştırma türleri için verilerin güncelliğine önem verilmektedir. Araştırma verilerinin toplanması üzerinden 5 yıl veya daha fazla süre geçmiş ise araştırmaların güncelliğini kaybettiği yönünde görüş bildirilmektedir.

Değerlendirme Süreçleri

- Gönderilen bir çalışmanın editöryal değerlendirmesi 40 gün içerisinde tamamlanmaktadır.
- Hakem değerlendirme sürecine alınan çalışmalar alanda uzman iki hakeme gönderilir.

- Eğer hakemlerin raporlarında çalışma ile ilgili görüş ayrılığı söz konusu olursa, üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulur.
- Hakem değerlendirme süreci, şu anki yoğunluk göz önüne alındığında yaklaşık 3-4 ay sürmektedir. Bu süre, ilgili alandaki hakemlerin iş yükü nedeniyle uzayabilmektedir.
- Hakem raporları gizlidir. Yazarlar çalışmalarını değerlendiren hakemlerin kim olduğunu bilmemektedirler. Hakemler de değerlendirdikleri çalışmanın yazarını/ yazarlarını bilmemektedirler.
- Yazar/yazarlar; hakemlerin, Alan Editörünün ve Baş Editörün eleştirilerini, önerilerini ve düzeltme taleplerini dikkate almak zorundadırlar. Yazar/yazarlar, eleştirilerden ve önerilerden katılmadığı hususları gerekçeleriyle izah etmelidir/etmelidirler.

KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi'nde hakem değerlendirme süreçlerinin detayları ve ilkeleri için Hakemlere Notlar bölümüne bakılabilir.

Yayıma kabul edilen çalışmaların süreçleri aşağıda belirtilmiştir.

- Yayıma kabul edilen bir çalışmanın neticesi Yetkilendirilmiş Yazara bildirilir.
- Yetkilendirilmiş Yazarın ilgili raporlara göre düzenlediği çalışma Baş Editör veya Alan Editörü tarafından incelenir. Onaylanan çalışma tashih ve redaksiyon sürecine alınır.
- Yetkilendirilmiş Yazara çalışmasıyla ilgili tashih notları gönderilir.
- Tashih süreci tamamlanan çalışmalar tasarıma yönlendirilir.
- Mizanpajı ve tasarımı tamamlanan çalışmalar Yetkilendirilmiş Yazar tarafından son kez kontrol edilir.
- Bu süreçleri tamamlayan çalışmalar yayım sürecine alınır ve ilgili sayıda basılır.

Editöryal ön değerlendirme sonucunda bir çalışma, genel kriterleri veya yukarıdaki kriterleri karşılamıyorsa, çalışmanın Yetkilendirilmiş Yazarına gerekçesi ile birlikte, çalışmasının hakem değerlendirme sürecine alınamayacağı yönündeki karar bildirilmektedir.

*KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi'*nde yayımlanan makalelerin;

- Sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılar, düşünsel planda dergiyi veya Kadın ve Demokrasi Derneğini (KADEM) bağlamaz.
- Yayımlanan yazıların yayım hakları Kadın ve Demokrasi Derneğine (KADEM) aittir.

KADEM
WOMEN AND DEMOCRACY ASSOCIATION

JUNE 2017 • VOLUME 3 • ISSUE 1

KADEM

Journal of Women's Studies

ISSN:2149-4878.

Interview
Aida Begic

Reflexive Signs of Emotional Poverty: "Family" Case
Assist. Prof. Birsen Banu Okutan

The Role of Family in Religious Education for Child
Dr. Süleyman Gümrükçüoğlu

Semantic Analysis of Some Qur'anic Concepts Related to Family
Arzu Arıkan

Syrian Refugees at the Crossroads of Integration and Alienation
Dr. Fatih Yaman

Production of Twin Rival in Working Life: Woman's Hindrance to Woman
E. Sahra Öztürk

Secularized Female Body and Feminist Discourse
Fatma Ekinci

Status of Women in Social Dynamics
Güllü Sonakalan

A Dissenting Voice From within The Western Feminist Tradition: The Veiled Women as Agent and Subject
Zehra Çelik

kadem.org.tr